أسعد بن زرارة

Saâdetli Sahâbî

ES'AD B. ZÜRÂRE

Radiyallahu Anhu

قَالَ: كُنْتُ قَائِدَ أَبِي حِينَ كَفَّ بَصَرُهُ ، فَإِذَا خَرَجْتُ بِهِ إِلَى الْجُمْعَةِ فَسَمِعَ الْأَذَانَ اسْتَغْفَرَ لِأَسْعَدَ بْنِ زُرَارَةَ

Ka'b b. Mâlik'in oğlu Abdurrahman rivayet ediyor: "Babamın gözleri görmez olmuştu. Elinden tutup onu Cuma namazına ben götürüyordum. O anda Ezanı duydu, duygulandı ve Es'ad b. Zürâre için istiğfar ve dua da bulundu."

(Ebû Dâvûd, *Salât*, 210)

"Ey Allah'ın Resûlü! Söylediğin hakikatler gösteriyor ki sen Allah'ın seçmiş olduğu bir elçisisin. Hem de Yahudilerin gelmeni bekledikleri son elçisin."

Es'ad b. Zürâre (ra)

(Ebû Nu'aym, *Delâil*, I, 299)

Adı	Es'ad b. Zürâre
Anlamı	Çok hayırlı, çok saâdetli
Künyesi	Ebû Ümame/*Ümame'nin babası*
Lakabı	Nakîbu'l-Neccar/*Neccaroğulları'nın temsilcisi*
Baba Adı	Zürâre b. Udes b. Ubeyd
Anne Adı	Suad/Fürey'a bint Rafi
Kabilesi	Hazrec/Neccaroğulları/Medine
Doğum Yeri	Medine
Doğum Yılı	N. Öncesi, 11/ Miladî, 589
İslam'a Girişi	Nübüvvetin 11. yılı
Sohbet Süresi	1 yıl
Rivayeti	Yok
Savaşları	Yok
Görevleri	Medine'de Cuma namazı kıldırması, Akabe'de seçilen nakiblerden/temsilcilerden olması
Vefat Yeri	Baki Kabristanlığı/Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 1/Miladî, 623
Vefat Yaşı	34

Saâdetli Sahâbî
ES'AD B. ZÜRÂRE
(Radiyallahu Anhu)

Allah'a hamd, Resûlü'ne salât ve selam, hayat derfterinin sayfalarını aralayacağımız saâdetli bir sahâbî olan Es'ad b. Zürâre'ye selam olsun.

Rabbimize hamdolsun ki bizi, annemizi, babamızı Müslümanlardan kıldı.

O'na sonsuz hamdler olsun ki ezanın her gün beş vakit çağladığı bu güzel topraklarda bize yaşama imkânı verdi.

Yine O'na sonsuz hamdler olsun ki bizi ümmet-i Muhammed'den kıldı ve bizlerin yüreklerine az da olsa Peygamberin sevdasını, O'nun pak ellerinde yetişen ashâbın sevdasını koydu.

İşte o sevdanın bir tezahürüdür *82 İl 82 Sahâbî* projesi ve biz bu projenin 5. programı için Edirne'mizdeyiz. Gayemiz, bu 82 ilimizde bir şekilde orayla bağı olan sahâbî efendilerimiz gündeme getirilerek, onların üzerinden yeniden hayatlarımıza bir çeki düzen vermek, yeniden ashâbın büyük gayretlerle topraklarımıza ektikleri iman tohumlarının farkına varmak ve yeniden onlarla tanışarak, onların rehberlikleri altında yürümektir. Bu maksatla, her ilimizde orada anlatılacak/anılacak olan sahâbî efendimizi ya o ilde metfun/meskun olanlardan, ya o ilde makamları bulunanlardan, ya o ilin fethine katılanlardan ya da o ilden bir şekilde geçenlerden, ya da o ilin tarihî, kültürü ve halkının mizacı ile bir tür irtibat kurularak seçilmiştir.

Es'ad b. Zürâre ve Edirne

Neden Edirne ilimiz için Es'ad b. Zürâre seçildi? Bunun birçok sebebi var, belki burada hepsine değinmeyeceğiz; ama bu bağdan haberdar olma

maksadı ile bir kaç hususa dikkatlerinizi çekmek isterim. Malumunuz Edirne, İstanbul'dan tam 92 yıl önce fethedildi; Osmanlı egemenliğine girdi, ezana ve imana Osmanlı ile kavuştu.[1] 92 yıl boyunca Osmanlı Medeniyeti'ne başkentlik yaptı. O günden sonra camileri, külliyeleri, hanları, hamamları ile Edirne tam bir İslâm kenti, İslâm şehri oldu. Edirne, Osmanlı'dan önce Yesrib benzeri bir yerdi, Osmanlı ile Medine oldu. Kendisi Medine olunca, Konstantiniyye'nin de İstanbul yani Medine olmasının da zemini oldu. Yani Edirne olmasaydı, belki İstanbul o tarihlerde olmayacaktı; fethi öyle bir zamanda gerçekleşmeyecekti. Dolayısı ile Edirne İstanbul'un habercisi, öncüsü bir şehrimizdi. Biliyorsunuz buraya serhat şehri Edirne denir. Sınır olduğu için, bu memleketin sınır taşı olduğu için.... Tuna nehrinin, Meriç nehrinin yatakları buradan geçtiği için bereketli toprakları da vardır. Bu özelliklerinin yanında Osmanlı kaynaklarında bu şehrin adı Der-i Saâdet'tir, yani saâdet kapısı...[2] İşte tüm bu özelliklerinden dolayı saâdetli sahâbî Es'ad b. Zürâre'yi biz Edirne için seçtik. Dedik ki madem Edirne, Yesribleşen coğrafyaların nasıl Medine olduğunu tarihte gösterdi, madem büyük bir medeniyete 92 yıl başkentlik yaptı, madem serhat şehridir; madem Selimiyesi ile, diğer işaret taşları ile İslâm şehri olduğunu âleme haykırmaktadır ve madem Der-i Saâdet'tir, yani saâdet kapısıdır; o halde ismi *en saâdetli* anlamına gelen Es'ad b. Zürâre burada anlatılmalıdır. Burada anlatılmalıdır ki Es'ad b. Zürâre'nin ruhu daha iyi anlaşılsın, bu topraklarda, burada yaşayanlarda gerçek saâdetin nerede olduğunu daha iyi anlasın ve Es'ad b. Zürâre'nin 1400 küsur sene önce ihlas ve samimiyetle âleme ektiği iman tohumlarının farkına varılsın ve onun gibi beklentisiz bir şekilde toprağa tohum saçma adına gayretlerin çoğalmasına vesile olsun. Rabbim bundan bizi geri koymasın. Hepimize bu manada istifade etme imkânlarını açsın ve bu güzel toprakların altında var olan iman tohumlarının meyveye durmasının günlerini bizlere yaklaştırsın.

[1] Edirne'nin Osmanlı tarafından fethedilişi tarihi ile alakalı bazı ihtilaflar vardır. Bkz. M. Tayyib Gökbilgin, "Edirne", DİA, X, s. 430. Yapılan bir araştırmaya göre ise fetih, hicrî 761, miladî 5 Mayıs 1361'de gerçekleşmiştir. Bkz. Halil İnalcık, *Edirne'nin Fethi*, s. 158.

[2] Kayıcı, Halûk, *Sâlnâmelere Göre Edirne Sancağı*, s. 23.

Çok Hayırlı, Çok Saâdetli Bir Sahâbî

Es'ad'ın kelime anlamı biliyorsunuz çok hayırlı, çok saâdetli demektir.[3] Araplar derler ya; her insana isminden bir nasibi vardır. Gerçekten Es'ad b. Zürâre (ra) isminden çok nasiplenmiş bir sahâbîdir. O bir kere sahâbî olmakla, saâdet asrında yaşamakla zaten büyük bir saâdeti elde etmiştir. Bununla birlikte bir başka husus daha vardır. Bugün sahâbe dediğimiz o kutlu neslin hiç şüphesiz en faziletlisi, en hayırlısı Hz. Ebû Bekir'dir. Onun risalet davası için yaptıklarını bilmeyeniniz yoktur. Bunun üzerinden bir tespit yaparak şöyle bir söz söylesek, inanın bu sözde hiçbir mübalağa yoktur: *Es'ad b. Zürâre, ensârın Ebû Bekir'idir.*

Onun yaptığı iş, attığı adım çok çok mühimdir; öyle ki bugün İslâm medeniyetinden bahsediyorsak bunun zemininde Medine var; Medine'den bahsediyorsak onun zemininde ise Es'ad b. Zürâre vardır. Abdullah b. Mes'ûd (ra), Es'ad ve onun gibi Medine'nin ilk mü'minleri olan o bahtiyarları şöyle nitelendirmektedir: **"Onlar ensârın muhacirleridir. Çünkü onlar daha Medine dâr-ı şirk iken Akabe'ye gelerek Efendimiz'e biat etmişlerdir."**[4] Yani, onlar şirkten, tevhide hicret ederek; ensârın muhacirleri olmuşlardır. Hayrı görüyor musunuz? Saâdeti görüyor musunuz? İşte Es'ad b. Zürâre, Medine'nin ilk iman edeni, Akabe'de ilk iman eden bahtiyarıdır. Onun ilk olması sadece bu alanda değildir. Bakın onun hayatına:

- O, ilk iman eden olduğu gibi, ilk biat edendir.
- Medine'de ilk Cuma namazı kıldıran zattır.
- Gül devrini görmeden Medine'de vefat eden ilk sahâbîdir.
- Üzerine cenaze namazı kılınan ilk mü'mindir.
- Arkasından on binlerce sahâbînin defnedileceği Baki Kabristanlığı'na defnedilen ilk Müslümandır.

İlk olmak, sabikûndan[5] olmak, hayır işlerinde öncü olmak; Es'ad b. Zürâre bunu kimselere kaptırmadan hayırda yarışan ve hayırda hep önde

[3] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 394-395.
[4] Nesâî, *Bey'at*, 13.
[5] *"İslâm'da öncü olan (es-sâbikûne'l-evvelûn) muhacirler ve ensâr ile onlara güzelce tâbi olanlar yok mu? Allah, onlardan râzı, onlar da Allah'tan râzı oldular. Allah onlara içinden ırmaklar akan cennetler hazır-*

olan biriydi. Düşünebiliyor musunuz 1400 küsur senedir insanlar Medine'ye gidiyor, namaz kılıyor, dua ediyor, ziyaretler ediyor; herkesin kazandığı sevaptan bu işin ilk faili olan Es'ad b. Zürâre de pay alıyor. 1400 küsur sene sonra Edirne'de onun adına bir sofra, bir meclis kuruluyor, ondan ilham alınmaya çalışılıyor... Şimdi burada alacağınız mesajlarla bundan sonraki hayatınızı imar etmeye çalışsanız, yine onun defterine sevaplar yazdıracaksınız. Söyler misiniz; geçmek mümkün müdür onu ve onun gibileri kim işlediği hayırla sahâbe ile yarışabilir ki? Yarışı bile onlardan öğrenmişiz, geçmek nasıl mümkün olsun ki? İşte Es'ad b. Zürâre (ra) demek budur.

Buyurun öyleyse bu kısa girişten sonra Es'ad b. Zürâre'nin hayatını anlamaya çalışalım, hayatından hayatlarımıza izler taşımanın gayretini verelim.

Ömür Olarak Az, Miras Olarak Çok

Tarihler miladî 589'u gösterdiğinde Medine'de o günkü adı ile Yesrib'de dünyaya geliyor. Babası Zürâre b. Udes, annesi Suad ya da Füray'a bint Rafi... Yesrib'in iki büyük Arap kabilesinden Hazrecli... Ailesi ise Beni Neccar, yani Neccaroğulları... [6]

Neccaroğulları dediğimizde aklımıza hemen üç şey gelecek:

1- Peygamberimizin dedesi Abdulmuttalib'in annesi Selma bint Amr

2- Peygamberimizin babası Abdullah'ın hatıraları ve kabri

3- Peygamberimizin Medine'de mescidinin temellerini atacağı yer

Anne ve babasının imanlarına dair bilgi yok elimizde, ihtimal ki İslâmi davete yetişmeden ikisi de vefat etmiştir. Es'ad b. Zürâre'nin Sa'd isminde bir kardeşi var; o İslâmî davete yetişiyor, kardeşi ile birlikte iman ediyor, sahâbî oluyor,[7] Efendimiz'den (sas) bize birkaç hadis nakledyor. [8]Ayrıca Es'ad,

---

ladı. Onlar oralara devamlı kalmak üzere gireceklerdir. İşte en büyük mutluluk, en büyük başarı!" Tevbe 9/100; *"Yarışıp öne geçenler de (sabikûn), öne geçmiş öncülerdir. İşte (Allah'a) yakın olanlar bunlardır."* Vâkıa 56/10,11.

[6] Belâzürî, *Ensabü'l-Eşraf*, I, 282; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 37, 38; İbn Esîr, *Usdü'l-Gâbe*, I, 205-206; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, I, 175-176.

[7] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 705; İbn Esîr, *Usdü'l-Gâbe*, I, 434; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, I, 214.

[8] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 705.

uzaktan da olsa Ebû Eyyüb el-Ensâri'nin akrabasıdır. Büyük sahâbî Sa'd b. Muâz'ın ise teyzesinin oğludur.[9] Zaten bu yakınlıktan dolayı Sa'd b. Muâz, Hz. Mus'ab'ın Medine'ye ilk gelişine Es'ad b. Zürâre vesile olduğu için karşı çıkmamış, ama sonra insanların İslâm'a girişlerinden dolayı endişelenmiş, Hz. Mus'ab'ı Medine'den sürüp çıkarmayı düşünmüş, ama nihayetinde onun vesilesi ile imana yürümüştür.

Es'ad b. Zürâre dünyaya merhaba dediğinde daha İslâm, Mekke sokaklarında söz söylemeye başlamamış, tam 11 yıl sonra miladî 610'da semanın kapıları açılacak ve Cebrail vahyin ilk mesajlarını Efendimiz'e (sas) ulaştıracaktır. Dolayısı ile Es'ad b. Zürâre'nin çocukluk ve gençlik dönemleri Yesrib'de kavminin arasında geçmiştir.

Yesrib'ten Medine'ye

O günlerin Yesrib'ini bir kaç cümleyle de özetlersek şunları söyleyebiliriz:

Bugün eldeki mevcut tarihî kitapların bize naklettiklerine göre bu beldenin ilk sakinleri Amâlikalılardır.[10] Malumunuz Amâlikalılar, dünyanın en eski kavimlerinden biridir; Sami ırkına mensuplardır, yani Araplarla soy birlikleri vardır ve Yahudilerin ezeli düşmanlarıdır. Tabi onlar hakkında çok şey söylenir; özellikle Tevrat ve bir kısım İslâmi kaynaklarda bu kavim hakkında çok detaylı bilgiler verilir; ama biz bu detaylara konumuz itibari ile girmeyeceğiz. Burada bilmemiz gereken en önemli nokta Yesrib'in ilk sakinlerinin bunlardan yani aslî kökeni Arap olan Amâlikalılardan oluşmasıdır. Zaten buraya Yesrib denmesinin sebebi de kendiside bir Amâlikalı olan Yesrib b. Vâil'den dolayıdır.[11] Yesrib'in kelime manası; zarar vermek, karıştırmak, başa kalkmak ve bozmak gibi olumsuz bir anlam içermektedir.[12] Efendimiz (sas) buraya hicret edince böyle güzel bir beldenin, peygambere

[9] Sa'd b. Muâz'ın annesi Kebşe bint Rafi'dir. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 717; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 675.

[10] Nebi Bozkurt-Mustafa Sabri Küçükaşçı, *DİA*, "Medine", XVIII, 306.

[11] Semhûdî, *Vefaü'l-Vefa*, I,156.

[12] Nebi Bozkurt-Mustafa Sabri Küçükaşçı, *DİA*, "Medine", XVIII, 305.

ve onun davasına kucak açan bir yerin böyle bir kelime ile anılmasını hoş görmedi ve buraya şehir anlamında Medine dedi.[13] Medine'nin kelime anlamı ise, içerisinde *"deyyan"* olan yani *hâkim* olan belde anlamındadır. Aslında Medine'nin anlamı; hukukun hakim olduğu belde demektir. Daha sonra ise onlarca güzel isim ile bu belde isimlendirilmiştir. [14].

Buraya Arapların ve Yahudilerin ne zaman gelip yerleştiklerine dair net bilgiler elimizde yoktur. Ama kuvvetle muhtemel olan bir şey var ki Yahudilerle, Arapların Yesrib'e gelmeleri birbirlerine çok yakın bir döneme rastlamaktadır. Yahudilerin Yesrib'e doğru hareket tarihleri olarak, M.Ö. 586 yılı verilir. Bu tarih, onların Yesrib'e varış tarihleri değil, Babil kralı Buhtunnasr'ın Kudüs'ü işgal edip, Süleyman mabedini yıkıp, Yahudilerin oradan sürüldükleri tarihtir. [15] Darmadağın olan Yahudi devletinden sonra dünyanın dört bir tarafına küçük gruplar halinde dağılan Yahudilerin üç ya da dört ailesi bu tarihten epey sonra onlarca farklı yer dolaştıktan sonra Yesrib'e gelir yerleşirler. Bu aileleri Yesrib'e getiren sebep ise; kesinlikle dini bir temele dayanır. O da şudur: Onlar gelecek son elçinin hicret edeceği yerin Yesrib olduğunu geçmiş kitap ve işaretlerden çok iyi biliyorlardı. Bunun içinde dağılan Yahudi devletini yeniden kurmak, kaybettikleri güce yeniden kavuşmak için son elçiyi bekleme ve onun hicret yurdunda olup, onun otoritesinden istifade etmek için böyle bir tercihte bulunmuşlardı.[16] Yani aslında Yahudiler, M.Ö. 586'dan başlayarak ta M.S. 600 küsürlü yıllara yani yaklaşık 1200 sene böyle bir peygamberin geleceğini bekleyip durdular. Ama onlar hep bunu kendi içlerinden bekliyorlardı; yani Benî İsrail'den, İshak'ın soyundan, Yakub'un soyundan geleceğini bekliyorlardı. Unuttukları bir hakikat vardı ki bu iş beklemekle olmazdı, seçilmekle olurdu.

---

[13] *"Ben öyle bir şehre hicretle emrolundum ki bu şehir, diğer şehirlere üstün gelir. Münafıklar bu şehre, 'Yesrib' derler. Bu şehir, 'Medine'dir. İnsanların kötülerini demirci körüğünün demirin kirini giderdiği gibi giderir."* Buhârî, *Fezâilu'l-Medine*, 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 237-247.

[14] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 285.

[15] Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, I, 460; Nebi Bozkurt, Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Medine", XVIII, 306.

[16] İbnü'n-Neccâr el-Bağdâdî, *ed-Dürretü'ş-Şemine fî tarihi'l-Medine*, s. 37.

Yahudiler böyle bir amaçla Yesrib'e geldikleri bir zaman diliminde Yemen'de kavimlerin göçünü tetikleyen Arîm selleri olmuş,[17] bu selden dolayı birçok Arap kabilesi dünyanın en azından bugün batılıların Ortadoğu dedikleri, Hicaz ve çevre coğrafyanın içlerine doğru yayılmışlardı. Özellikle Amr b. Amr'ın çocukları -ki bizim için önemli olan onlardır- onlardan kimi Suriye'ye, kimi Hicaz'ın dağlık bölgelerine, kimi Kızıldeniz kıyılarına, kimi Tihame düzlüklerine gitmişlerdir. Bu çocuklardan Evs ve Hazrec isimli iki kardeş de aileleri ile birlikte Yesrib'e gelmişlerdir..[18] Bundan sonra bir müddet Amâlikalılar, Araplar ve Yahudiler bir arada yaşadılar; derken Yahudiler sayıca az olmalarına rağmen, inşa ettikleri sağlam kaleler ve elde ettikleri ekonomik güç sayesinde Yesrib'in asli unsuru olan Amâlikalıları oradan sürüp çıkardılar ve Yesrib'de otorite anlamında bir üstünlük elde ettiler. [19]

Evs ve Hazrec kardeşler oraya yerleşip, orada sayıca çoğalmaya başlayınca bu Yahudiler için bir tehlike arz etmeye başladı. Onlar el çabukluğu ile Medine'nin en verimli toprak ve en güzel yerlerini kendilerine almış, geri kalan yerleri Evs ve Hazreclilere bırakmışlardı. Ekonomik güç Yahudilerin ellerinde olduğu için sosyal olarak da Araplar üzerinde ciddi bir etkinlik kurmuşlardı. Ama bir olay bu işin seyrini tamamen değiştirmişti.

O günlerde, Yahudiler çok kötü bir gelenek oluşturmuşlardı: Araplardan evlenecek olan bir kız ilk gecesini Yahudi bir lider ile geçirip, ancak öyle düğününe onay alabilirdi. Bir müddet böyle sapıkça bir gelenek devam ede geldi. Derken bir gün Mâlik b. Aclan'ın kız kardeşi evlenecekti. O gün için Yahudilerin lideri olan Fidyevn isimli şahıs bu geleneği Mâlik'e hatırlattı; Mâlik buna çok sinirlendi ve Arapların en büyük kabilelerinden olan ve soy itibari ile de amca çocukları sayılan Gassanîlerden yardım isteyerek Yahudilerin üzerine yürüdü ve onların hepsini Yesrib'in merkezinden çıkartıp, üç ayrı mahalleye ayırdı ve şehrin merkezini eline geçirerek, Yahudilerin üstünlüğüne Yesrib'in merkezinde son verdi.[20] Yahudiler kaybettikleri bu gücü yeniden kazanmak için planlar yapmaya başladılar; ama sayı itibari

[17] Ömer Faruk Harman, "Arîm", *DİA*, III, 374.
[18] Muhammed Emin Yıldırım, *Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbîler*, s.36 .
[19] Muhammed Emin Yıldırım, *Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbîler*, s.36 .
[20] Önkal, Ahmed, "Hazrec", *DİA*, XVII,144.

ile Yahudiler neredeyse Arapların ancak yarısı kadardı. Kaldı ki bölgedeki Arap nüfusu daha fazla idi, istediklerinde civar yerlerden de onlara yardımlar gelebilirdi. Ama böyle bir güçten Yahudiler yoksundu. Meselâ bu sayıca üstünlüğün ne boyutlarda olduğunu anlayabileceğimiz bir rakam var elimizde: Efendimiz (sas) Medine'ye hicret ettiğinde Evs ve Hazrec'in 4000 kişiye varan savaşçıları varken, dikkat buyurun toplam nüfus değil, sadece savaşçılar bu kadar, Yahudilerin savaşçı erkek sayısı sadece 2000'di. [21]Siz buradan nüfusun ne kadar olduğunu hesap edebilirsiniz.

Daha sonraları Yahudiler, biraz Arapların cehalet ve kıskançlıklarını, biraz farklı sebepleri kullanarak, onları kışkırtıp ve oyunları sayesinde aynı soydan gelen iki Arap ailesini birbirlerine düşürdüler. Böylelikle uzun bir süre Buâs harpleri diye geçen bir kardeş kavgasını Araplar içerisinde başlattılar. Tam 175 yıl boyunca bu savaş devam etti. Özellikle de 11 büyük kanlı savaşta bu iki aile birbirlerine çok büyük zararlar verdi. [22]

Tarihler miladî 618'i gösterdiğinde yani Nübüvvetin 8. yılı olduğunda Mekke İslâmî daveti muhasara altına alıp, Şib-i Ebî Talib'de tuttuğu bir sırada son Buâs harbi olmuş, Hz. Aişe'nin rivayetine göre de; bu savaş sırasında iki ailenin de birçok büyüğü, söz sahibi adamı ölmüştü. Hatta Hz. Aişe validemiz bunu Allah'ın bir ikramı olarak anlar ve bize anlatır: "Eğer o büyükler yaşasaydı, belki de Efendimiz'in (sas) Medine'ye gitmesi olmayacaktı veya daha da gecikecekti! Bundan dolayı Buâs, Allah'ın Resûlullah için hazırlamış olduğu bir gündü...". [23]

Bu son Buâs Savaşı'nda Evs'lilerin lideri, meşhur sahâbî Üseyd b. Hudayr'ın babası Hudayr el-Ketâib, Hazreclilerin lideri ise Amr b. Numan el-Beyazî idi. Çok kanlı bir savaş olmuş ve bu savaşın galibi -buraya dikkat edelim, bu bilgi bizim için çok önemlidir- Evs'liler olmuştur.[24] Aslında o ana kadar olan savaşlarda üstünlük hep Hazreclilerdedir. Ama son Buâs sa-

[21] Benî Kaynuka'nın 700, Benî Nadir'in 700 ve Benî Kureyza'nın ise 600 civarında olduğu söylenir. Bkz. el-Mağlus, *Siyer Atlası*, s. 200-203.
[22] Asrı Çubukçu, "Buâs" *DİA*, VI, 340.
[23] Buhârî, *Menâkıbü'l-Ensâr*, I, 27.
[24] Asrı Çubukçu, "Buâs" *DİA*, VI, 340.

vaşında Hazrec mağlup taraf olmuştur. Her ne kadar Evs'liler galip olsa da onlar da bu savaşta çok yıpranmış, özellikle bu savaş sonrası Evs ve Hazrec'in Yesrib'de etkileri biraz daha azalmış ve birçok alanda Yahudilere ipler kaptırılmıştır. Son Buâs savaşı bir antlaşma ile nihayete ermişti. Bu antlaşmanın en önemli maddesi bir yıl lider, Evslilerden, öteki yıl ise Hazreclilerden seçilecek ve herkes de bu lidere itaat edecekti. İlk yıl lider mağlup taraf olan Hazrec'ten olacaktı. Kimin olacağı da belli idi; ileri de ismini çokça duyacağımız münafık liderlerinden olarak tarihe geçecek bir isim olan Abdullah b. Übeyy b. Selül'dür. Hatta ona bir taç yaptırmak için sipariş verilmiş ve bu kararın eyleme dökülmesine çok az bir zaman kalmıştı. [25] İşte Es'ad b. Zürâre böyle bir zeminde büyümüş, yetişmiş, o da son Buâs savaşına istemeye istemeye katılmıştı.

İslâm Öncesi Hayatı

Es'ad b. Zürâre'nin İslâm öncesi hayatına dair İbn Sa'd çok önemli bir bilgi aktarır bize; der ki: "Es'ad b. Zürâre, Yesrib'in haniflerindendi. İslâm'dan önce de putlara tapmaz, zina yapmaz, içki içmezdi."[26] Yani daha İslâm'la tanışmadan da bir Müslüman gibi yaşardı. Hatta onun çok sevdiği ileri de adını İslâm tarihinde çokça duyacağımız bir isim olan Usayd b. Hudayr ile tevhide dair meseleler konuşur, kavminin dini inançlarını, Yahudilerin ise entrika dolu işlerini eleştirir; bir arayış içerisinde yüreğinde hakikati bulma adına bir özlem saklardı.[27]

Es'ad b. Zürâre bu duygular içerisindeyken, Ümayra bint Suheyl[28] isimli bir hanım ile evlenmiş, bu hanımdan üç kızı olmuştur. Habibe, Füray'a, Kebşe... [29] Bazı kaynaklar Abdullah isminde bir oğlundan da bahsederler; ama onun oğlu değil, torunu olma ihtimali daha yüksektir. [30]

[25] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 310-311.
[26] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 677.
[27] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 675.
[28] Hakkında daha fazla bilgi için bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe,* VI, 2586.
[29] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 675.
[30] İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, s. 1004; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* III, 173.

Tarihler Nübüvvetin 11. yılını gösterdiğinde, o günlerde, 30-31 yaşlarında olan Es'ad b. Zürâre, Beni Neccar'ın en fazla itibar gören reisi konumuna gelmiş; kendi kabilesi Hazrecten beş dostu ile birlikte Hac yapma maksadı ile Mekke'ye doğru yola çıkmış; Mina'da Akabe denen yere gelip konaklamış ve orada küçük bir çadır kurarak, orada gecelemeye başlamışlardı.[31]

Büyük Buluşma

Es'ad b. Zürâre ve arkadaşları bu halde iken, Efendimiz'in (sas) cephesinde ise durum şu şekilde idi: 10 yıl boyunca inanılmaz bir gayret ve çaba ile Efendimiz (sas) Mekke'nin sokaklarında dolaşmış, çalmadık kapı bırakmamıştı. O gün için kazandığı insan sayısı en iyi rakamlarla 250'ye merdiven dayamış, bunların yarısından biraz fazlası da Habeşistan'a hicret etmek zorunda kalmıştı. Efendimiz (sas) davetin Mekke'de çıkmaza girdiğini görünce Taif'e yönelmiş, ne yazık ki orada da umduğunu bulamamış, eli boş, mahzun, taşlanmış ve türlü türlü hakaretlere uğramış bir halde geri dönmek zorunda kalmıştı. Taif dönüşü Mekke'ye bile giremeyen ve bir müşrik olan Mut'im b. Adiyy'in himayesine girerek [32] baba ocağına ancak giren Efendimiz (sas), bu sefer de davete yeni bir zemin açma adına dışarından gelen heyet ve kabileleri ziyarete başlamıştı. Özellikle ticaret ve Hac maksadı ile civar memleket ve kabilelerden gelen insanları bu dine davet etmeye koyulmuştu.

Nübüvvetin 11. yılı Efendimiz (sas) sağına Hz. Ebû Bekir'i, soluna Hz. Ali'yi alarak Mina çadırlarına yönelmişti. Efendimiz (sas) o günler 51 yaşında, Hz. Ebû Bekir o günler 49 yaşında, Hz. Ali de o günler 21 yaşlarındadır. Neden Efendimiz (sas) Ebû Bekir ve Ali ile o geceyi yürümüştür? Çünkü, Kureyş, dışarıdan gelen heyetlerin İslâmî davete kulak tıkamaları için boş durmuyor, ellerinden gelen her çabayı ortaya koyuyorlardı. Özellikle bu menfî propagandayı iki isim, iki ayrı sıfatla yapıyorlardı. Bu iki isimden biri amca Ebû Leheb, diğeri ise Mekke'nin en saygın isimlerinden biri olan Ebû

[31] Taberî, *Târih*, II,234; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III,148.
[32] İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 137; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 93.

Cehil'di. Ebû Leheb, bazen Efendimiz'den (sas) önce, bazen onun hemen arkasından, onun dolaştığı ya da dolaşacağı çadırlara gidiyor: "Onu dinlemeyin, o benim yeğenimdir; ben onun çocukluğunu bilirim, ona ailesi bile yüz çevirmiştir, işte ben amcasıyım, ama onun karşısındayım" diyerek davetin tesirini kırmaya çalışıyor; Ebû Cehil ise: "O bizim içimizden çıkmış bir mecnundur; içimizdeki zayıf ve köleleri kandıran bir sihirbazdır, ona sadece içimizdeki fakir, fukara, köle ve esirler inanıyor" diyordu.[33]

İşte Efendimiz (sas) bu iki isme ve bu iki ismin kullandığı iki sıfata karşılık Mina'nın zorlu yollarını iki isim ve o iki ismin taşıdığı iki ayrı sıfatla yürüyordu. Neden o geceler; solunun adamı Hz. Ömer ile değil de risaletin abisi olan Hz. Ali ile yüründüğünü biz buradan anlıyoruz. Aslında Efendimiz (sas) sağına Ebû Bekir'i, soluna Ali'yi alarak o yola revan olması âdeta şu mesajları içeriyordu: Eğer Kureyş, bana sadece zayıfların ve kölelerin inandığını söylüyorlarsa bunun en büyük yalan olduğunun ispatı Ebû Bekir'dir. Çünkü Ebû Bekir, Kureyş içerisinde en saygın isimlerden bir tanesidir. Dâru'n-Nedve'nin bir üyesidir, büyük bir neseb alimidir. Benî Teym'in en önemli ismidir. Ali'nin sola geçirilmesinin hikmetine gelince: Aslında onun varlığı ise, Ebû Leheb'e ve onun dediklerine verilmiş bir cevaptır. Ebû Leheb amcadır hem de üvey amcadır; davete karşıdır. İşte Ali de amcaoğludur hem de özdür; hem de Ebû Talib'in oğludur. Demek ki Muhammed (sas) ailesi tarafından dışlanmış birisi değildir.

Görüyorsunuz değil mi Efendimiz'in (sas) attığı adımların hikmetini? Hangi işe bir adam istihdam etmişse, hangi birine bir rol biçmişse öyle bir isabet kaydetmiştir ki 1400 senedir bizi de âlemi de kendine hayran bırakmıştır.

İşte o günler Efendimiz (sas), 15 ya da 20 çadıra ve onlarca şahsa bu daveti götürmüştür. [34] Peki, sonuç ne olmuştur? Bir iki istisnai olay dışında ortaya çıkan sonuç pek de iç açıcı değildir. O (sas), Mina geceleri boyunca gidilecek her yere gitmiş, karşılaştığı her şahsa bu işi davet etmiş; ama hepsi çeşitli sebep ve mülahazalarla bu daveti kabul etmemişlerdi. O gecelerin son

[33] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 81-82.
[34] İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 204.

gününde Efendimiz (sas) tam sekiz çadır dolaşmıştı; bu çadırlardan beş tanesinde kabileleri bu dine davet etmiş, üç tanesinde de şahıslara bu daveti takdim etmişti.[35] Kimdi bunlar ve nasıl tepkiler almıştı? Birer cümle ile de olsa bunlara değinelim ki Es'ad b. Zürâre'nin o günkü adımının değer ve kıymeti daha iyi anlaşılsın.

Dolaşılan Çadırlar

Efendimiz (sas) yanındaki Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali ile birlikte önce Müseyleme'nin kabilesi Benî Hanife'ye ait bit çadıra gitti. Çadırın lideri Sümâme b. Üsâl'di. Ona Kur'ân'dan ayetler okumadı. Sadece onu bu dine davet etti. Zaten Sümâme, Efendimiz'in (sas) sözünün bitmesini beklemeden, karşısına gelen o güzel heyeti çadırından kovdu.[36] Ama daha sonra Sümame'nin gelip, Müslüman olduğunu, ondan sonraki hayatında çok iyi bir hal yaşadığını biliyoruz. [37]

Arkasından Benî Kelb kabilesinin Benî Abdullah koluna ait bir çadıra gitti, onlarla ise isimleri üzerinden bir kapı açıp, onları bu dine davet etti, onlar da bunu kabul etmediler.[38]

Ondan sonra Amr b. Sa'sa kabilesine mensup bir çadıra gitti. Onları davet etti. Liderleri Beyhare b. Firas, Efendimiz (sas) ile pazarlığa girişince iş çıkmaza girdi. Söylenen tek söz: 'Mülk Allah'ındır' sözü oldu ve bu işin pazarlık kaldırmayacağını beyan ederek, oradan ayrıldı.[39]

Sonra yine Amr b. Sa'sa'ya ait başka bir çadıra gidildi. Onların lideri Buğra b. Kays'tı; Efendimiz'i (sas) dinlemeden dışarı çıkardılar. [40]

Daha sonra Arapların en meşhur kabilelerinden olan Benî Şeybe'ye gidildi. Bu kabilenin en büyük özelliği ahlaki değerlere önem vermeleri idi.

[35] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 67- 69; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, II, 173-175.
[36] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 82.
[37] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 230-231.
[38] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 83.
[39] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 83.
[40] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 83.

Efendimiz (sas) bu kabilenin üç lideri ile konuşurken gerçek ahlakî değerlerin nerede olduğunu öğretircesine En'âm 151-153 ve Nahl 90. ayetleri okudu. Onlar bu ayetler karşısında çok etkilendiler; ama nazikçe daveti şu an üstlenemeyeceklerini söylediler.[41]

Bu beş kabile çadırının yanında Efendimiz (sas), o gece ayrıca üç şahısla da görüştü. Benî Muharib'ten güreşçi Rükâne b. Abdî Yezid ile görüştü. Rükâne, Efendimiz'i (sas) dinleme şartı olarak güreşe davet etti. Efendimiz (sas) sırf ona hidayet kapısı açılsın diye onun teklifini kabul etti. Üç kez arka arkaya güreş tutuldu, üçünün galibi de Efendimiz (sas) oldu, ama Rükane verdiği sözü tutmayarak, o gün için iman şerbetini yudumlayamadı. [42]

Daha sonra Efendimiz (sas)Yesrib'li büyük şair Süveyd b. Sâmit ile görüştü. Önce ondan Hikem-i Lokman denilen bazı hikmetli sözleri dinledi, sonra ona Rahman Sûresi'ni okudu. Okunan ayetlere âdeta vurulan Süveyd b. Sâmit hemen orada iman etti. [43]

O gecenin son görüşülen şahsı bölgenin tanınmış tabiblerinden olan Dimâdü'l-Ezdî idi. Mekke tarafının propagandalarına kapılıp, Efendimiz'i (sas) dinlememek için özel gayret gösteren bu doktora, Efendimiz (sas) çok önemli mesajlar vererek, onu imana taşıdı. [44]Bu son iki şahsın iman etmesi Efendimiz'i (sas) biraz olsun sevindirmişti; ama Efendimiz (sas) risaletin davasına sahip çıkacak, imanın mesajına yatak olacak bir yer arıyordu; bundan dolayı da eli boş biraz da hüzünlü ve mahzun bir halde evine doğru yürümeye başlamıştı.

Mina'daki Küçük Çadırdan Büyük İşler

Efendimiz (sas) ve yanındaki iki yoldaşı, Mina'dan Cemarat'a doğru yürürlerken, Akabe denen yerde küçük bir çadır ile karşılaşmışlardı. Efendimiz (sas) hemen sordurmuştu o çadırı... Yesrib'ten gelen Hazreclilere

[41] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 84.
[42] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 31; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf,* I, 155.
[43] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 84; İbn Kesîr, *el-Bidâye,* II, 173.
[44] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* I, 302.

mensup küçük bir kafilenin olduğunu öğrenmişti. Birbirleri ile akraba altı delikanlının kaldığı bir çadırdı bu çadır... Hz. Ebû Bekir: "Ya Resûlullah! Son olarak bu çadıra da bir gidelim! Onlara da bu daveti arz edelim" demiş,[45] Efendimiz (sas) Ebû Bekir'in bu görüşüne uyarak o çadıra yönelmişti.

Efendimiz (sas) bu altı kişilik küçük çadırın sakinlerinin yanına vardı; kendini tanıştırdı, onları tanıdı ve sonra konuşmalar başladı. Allah Resûlü (sas) önce onların ne maksatla Mekke'ye geldiklerini sordu; onlar maksatlarının sadece Hac olduğunu söylediler. Bunu Efendimiz (sas) niye sordu sizce? Hemen direkt konuya girseydi olmaz mıydı? Hayır, olmazdı; Allah Resûlü (sas) öncelikle onları biraz tanımak istiyordu; hassasiyetlerini, özelliklerini biraz bilmek istiyordu ki konuşulacak sözler onun üzerine bina olsun. Doğrudur; tüm insanlık tevhide davet edilmiştir, çağrı ve davet bir tanedir; ama bunun usûl ve üslubu belki bin tanedir. Muhatap değişince hitab değişir, muhatap değişince muhteva değişir ve farklılaşır. Efendimiz (sas) asla bizim gibi her önüne gelenle aynı üslup ve usûl ile konuşmamış, muhataplarının durumlarına, seviyelerine, hassasiyetlerine göre davranmıştır. Şimdi O, sadece Hac maksadı ile gelen altı delikanlının önünde... Sizce bu delikanlılara Efendimiz (sas) ilk ne anlatmıştır? Söze nereden başlamış ve nasıl devam ettirmiştir? Yaşları 25-30 arası altı delikanlı, 400 küsur kilometre yolu, sadece Hac için aşıp gelmişler, ne anlatılır bu insanlara? Elbette Hac anlatılır ve Efendimiz (sas) de böyle yapıyor; başlıyor İbrahim Sûresi 37. ayetten sonuna kadar yani 52. ayete kadar toplam 16 ayeti okumaya...[46] Efendimiz (sas) niçin o güne kadar nazil olan neredeyse 4000 ayetin içerisinden özelikle bu ayetleri seçiyor?

Okunan o ayetlerde; önce söz Hz. İbrahim'den başlıyor, toprağında bir tek ot bitmez o coğrafyanın İbrahim ailesinin teslimiyeti ile nerelere vardığı hatırlatılıyor; sonra söz İsmail'den devam ediyor; Yahudilerin telkinleri ile her gün kulakları aşınan o delikanlılara İshak'ın gerçek yerinin ne olduğu söyleniyor. Sonra namaz, sonra ahlâkî kurallar, sonra tevhid çağrısına uyan-

---

[45] Ebû Nu'aym, *Delâil*, I, 298.
[46] Beyhakî, *Delâil*, II, 148.

ların akıbeti, sonra buna karşı çıkanların akıbeti ve her bir iki ayette bir tevhid, şirke olan düşmanlık ve daha neler neler...

Ayetler okundukça altı yiğit renkten renge giriyorlar, çağrının cazibesi onları sarsıyor; sonra önce arkadaşlarını şöyle bir süzüyor, hepsi bu ilahi çağrının etkisinde kalmışlar; neredeyse dilleri tutulmuş; Es'ad b. Zürâre onlara diyor ki: "Bakın, Yahudilerin bizi tehdit ettikleri elçi bu olsa gerek, gelin iman edelim ve onlardan önce bu hayırlı işe dâhil olalım." Hepsi Es'ad b. Zürâre'nin bu sözünü onaylıyorlar. Es'ad b. Zürâre bu sefer Efendimiz'e (sas) dönüyor ve diyor ki: *"Ey Allah'ın Resûlü! Söylediğin hakikatler, mesajlar gösteriyor ki sen Allah'ın seçmiş olduğu bir elçisisin. Hem de Yahudilerin gelmeni bekledikleri son elçisin. Peki, bizden ne istiyorsun? Ne yapmamız lazım?"* Bu sözlerin Efendimiz'i (sas), yanındaki Ebû Bekir'i ve Ali'yi ne kadar sevindirmiştir tahmin edebiliyor musunuz? Saat gecenin kaçıdır; çadır çadır dolaşan ve bu dine, bu mesaja muhatap arayan o üç insan, şimdi altı delikanlının iman etmesi ile sevince gark olacaklardır.

Allah Resûlü (sas) büyük bir sevinç ile o ana kadar karşılaştığı her insana ne dedi ise, aynısını onlara da dedi: "**Sizden iki şey istiyorum: Birincisi: İman edin bana ve size söyleyeceğim mesajlara. İkincisi: Bu dine sahip çıkın, risalet davasının hamileri olun.**" Bunun üzerine Es'ad dedi ki: "Ya Resûlullah! Ben ve tüm arkadaşlarım sana iman ediyoruz. Senin ikinci şartına gelince onun için bizi bir sene serbest bırakır mısın? Biz bu yıl gidelim; senden bu öğrendiklerimizi kavmimiz arasında geride kalanlara haber verelim. Biliyorsun biz iki büyük kabileden oluşuyoruz. Evs ve Hazrec olarak, biz ise altımız da Hazrecliyiz. Bu iş sadece bizim üzerimizde yani Hazrec üzerinde kalırsa Yesrib, risaletin davasına hami olamaz; ancak biz hep beraber olursak bu davayı taşıyabiliriz. Bundan dolayı bu sene gidelim arkadaki kardeşlerimize bu işi haber verelim, gelecek sene bu zaman yine burada seninle görüşüp, yapacaklarımıza o zaman karar verelim." [47]

Efendimiz (sas), Es'ad'ın sözlerini büyük bir dikkatle dinledi ve ona hak verdi. Bu söz üzere anlaştılar. Kimseler, özellikle Mekke onların iman ettiklerinden haberdar olmayacak, onlar öğrendikleri hakikatleri Yesrib'e

[47] Zehebî, *Tarih*, s. 290; *Ebû Nu'aym, Delâil*, I, 299.

götürecekler; bu daveti kişileştirmeyip, bir aileye mal etmeyip, Evs'e de açacaklar ve bir sene sonra yine Akabe'de Efendimiz (sas) ile buluşup meseleyi değerlendirecek, ona göre bir plan çizeceklerdi. Böyle anlaşıldı, birbirlerine sarıldılar, vedalaştılar... Dışarıya çıktıklarında Efendimiz (sas) sevinç gözyaşları içinde Ebû Bekir ve Ali'ye bakmış; âdeta bu iş oldu, bu sefer oldu dercesine memnuniyetini ortaya koymuştu.[48]

Es'ad b. Zürâre, sen ne hayırlı bir sahâbîsin ki 10 yıldır gülmeyen Efendimiz'i (sas) güldürdün...

Sen ne hayırlı bir insansın ki böyle büyük bir hayrın öncüsü oldun...

Sen ne hayırlı bir adamsın ki adamlar doğuracak bu davanın hamisi oldun...

Es'ad b. Zürâre demek, ne demekmiş şimdi anladınız mı?

Çadırda Altı Yiğit

O gün, o çadırda olan Es'ad b. Zürâre ve beş arkadaşına bu ümmet çok şey borçludur. Medine'nin temelleri olan o altı yiğit, ümmet tarafından hiç unutulmamalı, isimleri, davaları, fedakarlıkları hep yaşatılmalıdır.

Kimdi bu altı yiğit?

1. *Es'ad b. Zürâre*

2. *Avf b. Hâris:* Bedir'in kahramanları Muaz ile Muavviz'in abisi, yani Sümeyra validemizin büyük oğlu. O gece Efendimiz (sas) ile görüştüğünde o da 30 yaşlarında idi. O da Bedir'e katılmış ve Bedir'de Ebû Cehil ya da adamlarından birinin kılıç darbeleri ile 35 yaşlarında şehit olmuştu. [49]Avf'ın nasıl biri olduğunu bilmem anlatmaya gerek var mı? Sümeyra'nın oğlu olması, Muaz ile Muavviz'in abisi olması nasıl biri olduğunu anlamamız için bize ipuçları vermektedir. [50]

[48] Ebû Nu'aym, *Delâil*, I, 299.
[49] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1389.
[50] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 89; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II,1388-1389.

3. *Râfi b. Mâlik:* 30 yaşlarında Mâlik b. Aclan'ın oğludur. Mâlik b. Aclan'ın kim olduğunu size biraz önce aktardık. O, Yahudileri yerle bir eden bir adamın oğludur. Râfi b. Mâlik de az yaşamış; ama çok işler yapmıştır. 36 yaşında Uhud'da Muhammed'in sancağını yere düşürmemek için kılıç sallamış ve orada şehit olmuştur. [51]

4. *Kutbe b. Âmir b. Hadîde:* 20-25 yaşlarında bir delikanlı olarak o gece Efendimiz (sas) ile tanışmış ve imana yürümüştür. Vefat tarihini net bilemiyoruz; ama bildiğimiz bir şey var ki Efendimiz (sas) ile beraber, Bedir, Uhud, Hendek, Mekke Fethi ve Tebûk gazvelerine katılmış, tüm hayatı boyunca Akabe'de verdiği sözlerin gölgesinde yaşamıştır.[52]

5. *Ukbe b. Âmir b. Nâbi:* O da o gece 20-25 yaşlarında bir delikanlıdır. Suffa'nın en gözde talebe ve hocalarından biridir. Efendimiz (sas) ile tüm gazvelere katılmıştır. Birçok görevde bulunmuş, hepsinde de kendine yakışır bir kamet ortaya koymuştur. En son Yemame savaşına katılmış ve bu yürüyüşünü orada şehadet ile noktalamıştır. [53]

6. *Câbir b. Abdullah b. Riâb:* Bu meşhur sahâbî Câbir b. Abdullah değil, Riâb'ın torunu Câbir'dir. O da bu gece 20-25 yaşlarında bir delikanlıdır. Efendimiz (sas) ile birlikte Bedir, Uhud, Hendek gazvelerine katılmıştır. O da Suffa potasında pişip belli bir kıvama gelmiş yiğitlerdendir.[54]

İşte bu altı yiğit Medine'nin temellerini atan yiğitlerdi. İman ettiler, biat ettiler ve Efendimiz'in (sas) mübarek lisanından sadece 16 ayet dinlediler ve vardılar Yesrib'e...

[51] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 89; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 568, 569.
[52] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 89; İbn Hacer, *el-İsâbe,* III, 1620.
[53] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 90; İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1271.
[54] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 90; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 242, 243.

Ne yaptılar Yesrib'de?

Kendilerinden önce risalet davasının mensupları ne yapmışlardıysa, onlar da aynısını yaptılar. Dava risaletin davası idi; bu davanın da kendine özgü bir menheci/usûlü ve yöntemi vardı. İlk insan Adem'den, son insan Adem'e kadar değişmeyecek bir ilkesi vardı. Bu altı yiğit de Efendimiz'den (sas) aldıkları ilham ile işe oradan başlamışlardı. Nereden? İşe evden başlamışlardır evden...

Bu iş ilk günlerden evden başlamıştı; halen de oradan başlıyor, son günde de bu yolda yürümeye çalışan biri "nerden başlamalı?" sorusuna bulacağı cevap yine evden başlamalı olacaktır.

Ev'den Başlayan Mücadele

Bu yiğit gençler, Medine'ye varır varmaz, o günkü Yesrib'e; sadece altı kişilerdi; onların dışında başka kimseler yoktu. Yesrib de çok karışık ve sorunlu bir yerdi. Ne Araplar, ne Yahudiler onların yeni bir şey dile getirmelerine müsaade etmezlerdi. Hal böyle olunca onlar işe olması gereken yerden başladılar ve kendi evlerini öncelikle şirkin, cahiliyenin, asabiyetin, taassubun, kör taklidin, dedikodunun, gıybetin, haramın ve her türlü kötülüğün pençesinden kurtardılar. Çok değil, birkaç ay sonra Yesrib'e, altı kişinin eli ile giren İslâm daveti, buraya dikkat edelim, altı beyte/eve yani altı aileye dönüştü.[55]

Onlar bu işi, yollarının yegâne rehberi olan Efendimiz (sas) ile çok az beraber olmalarına rağmen, o sohbeti risalet ile bu işin nasıl olacağını öğrenmişlerdi. Artık neler konuşulduysa o sınırlı saatler içerisinde evin önemini öğrenmiş ve kendi memleketlerine döndüklerinde bunun gereğini yerine getirmişlerdi.

Hatırlayın Efendimiz'i, vahyi aldı evine geldi, ev halkını iman ile tanıştırdı. Sonra işe en yakınlarından başladı. Ebû Bekir, Ali, Zübeyr, Osman, Abdurrahman ve diğerleri... Takriben 15 ev, 15 aile, daha o ilk günlerde iman

[55] İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser,* I, 262, 263.

evi olmuştu. Sonra ne oldu? Efendimiz (sas) dedi ki: Risaletin yiğitlerinin kıvama geleceği bir pota, bir dâr lazım... O dâr/ev, Dârü'l-Erkâm oldu değil mi? Şimdi Es'ad b. Zürâre, aynı yolun yolcusu olarak Yesrib de idi. Evlerini İslâm'ın evi yaptılar; sıra ikinci sürece gelmişti; onlara bir Dârü'l-Erkâm lazımdı. Kim demiş, Dârü'l-Erkâm tarihte olup biten bir hadisedir; kim demiş Suffa, miladî 6. yüzyılda Medine'de başlayıp biten bir şeydir... Bunun böyle olmadığını Es'ad b. Zürâre bize hayatı ile gösteriyor. 10 yıl sonra, altı iman ailesi ile başlayan mücadelenin ikinci süreci Yesrib'de bir dâr/ev oluşturmaktır. Es'ad b. Zürâre bu ihtiyacı görür görmez; evinin bir odasını hem de en büyük odasını; Dârü'l-Erkâm yaptı.[56] İşte orası Yesrib'in ilk Suffası idi; işte orası Dârü'l- Es'ad'dı.

Dârü'l-Es'ad

Peki, bu mektepte, bu evde yaklaşık bir yıl boyunca ne yapıldı? Ne yapılacak, Dârü'l-Erkâm'da ne yapıldıysa aynısı yapıldı. Elde mevcut olan 16 ayet üzerinde tefekkür yapıldı, bir araya gelindi. Allah'ın (cc) mesajları üzerinde zihin teri döküldü, ibadet yapıldı. Özellikle namazlar cemaatle kılındı ve aynen Efendimiz'in (sas) yaptığı gibi, Yesrib'de özel bir davet başlatılarak, seçilen şahıslara bu yeni din arz edildi. Es'ad b. Zürâre'nin İslâm'ın bu dirilten mesajlarını ilk ulaştırdığı şahıs; çok sevdiği bir arkadaşı idi. Zaten hidayet insanın sevdiklerine hediye edebileceği en önemli, en değerli, en kıymetli hediye idi değil mi? Es'ad b. Zürâre de bunu yapacaktı. İşe ileride ismini çokça duyacağımız bir aşk ve sevda adamı olan Ebû'l-Heysem ile başlayacak, sonra Ubâde b. Samit, Yezid b. Sa'lebe, Abbâs b. Ubâde, Uveym b. Sa'ide, çok sevdiği dostu Üsayd b. Hudayr ve daha niceleri ile devam edecekti.[57] Çok değil, bir yıl içerisinde Yesrib'de İslâm mesajı ile tanışmayan ev kalmayacaktı.

Es'ad b. Zürâre'nin Yesrib'de başlattığı çok önemli bir iş vardı. Bu iş o kadar önemliydi ki daha sonra tüm Müslümanlara bu iş farz olarak yazılacaktı. O, Allah (cc) emretmeden bu işi yapmaya başlamış, belki o salihler,

[56] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 676.
[57] Ebû Nu'aym, *Delâil,* I, 299; Beyhakî, *Delâil,* II, 435.

öncüler bu işi yaptıkları için de Allah (cc) o işi emretmişti. Bu iş neydi biliyor musunuz: Cuma namazı idi. Es'ad b. Zürâre, Yesrib'de ilk Cuma namazı kılan ve kıldıran şahıs olacaktı.[58]

O tarihlerde Araplar daha o güne Cuma demiyorlar, Yevmü'l-Aruba/ Arapların günü diyorlar ve o gün ta Efendimiz'in (sas) 7. göbekten dedesi Ka'b b. Lüey'den beridir Arapların toplanma günü olarak değerlendiriliyordu.[59] O gün Araplar bulundukları belde de bir araya gelir, sorunlarını konuşur, görüşür ve dağılırlardı. Medineli Araplar da bunu yaparlardı. Es'ad b. Zürâre bu geleneği fırsat bilerek; iman ile tanışan kardeşlerini boş yere gidip zaman kaybedecekleri yerde, hatta gidip şirke ait bazı hadislere şahit olmaları yerine; Dârü'l-Es'ad'da toplar; onlara iki rekât cemaatle namaz kıldırır, sonrasında ise aynen hutbeye benzer bir konuşma yapar, Müslümanlar olarak dert ve sorunlarını konuşurlardı. Hatta bazı kaynaklar Medine'de kılınan bu ilk Cuma namazındaki cemaat sayısının 40 olduğunu söylerler.[60]

Bu namaz bir yıl sonra Medine'ye öğretmen olarak gelen Mus'ab b. Umeyr'e kadar devam etti. Mus'ab gelince, imam o oldu. Ama bazen Mus'ab b. Umeyr, tebliğ ve davet için Medine'nin uzak mahallelerine gidince, yine Es'ad b. Zürâre Müslümanların önüne geçiyor ve onlara namaz kıldırıyordu. Burada Ebû Dâvûd'da geçen bir rivayeti hatırlamamız lazım... O rivayette denilir ki: Ensâr kıldıkları o ilk Cuma namazını hiçbir zaman unutmadılar. Hatta ne zaman Cuma ezanı okunsa başta ensârın büyüklerinden Ka'b b. Mâlik olmak üzere niceleri gözyaşlarına boğulur ve ezan bitene kadar da Medine'de ilk kez bu işi başlatan insan olduğu için Es'ad'a dua ederlerdi. Bu önemli rivayeti Ka'b b. Mâlik'in oğlu Abdurrahman bize aktarır.[61] Hayrı ve

[58] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 676; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I,37.

[59] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 35.

[60] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 95.

[61] Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik (ra) şöyle demiştir: "Babam Ka'b b. Mâlik gözünü kaybetmişti. Ben ona yardım ediyordum. Onunla cumaya çıktım. Ezanı işitti ve Ebû Ümame Es'ad b. Zürâre'ye dua etti. Uzun zamandan beri ezanı her işittiğinde ona böyle dua ve istiğfar ediyordu. İçimden dedim ki: 'Nedir bu güçsüzlük! Niye sormuyorum ki? Cuma ezanını işittiği zaman neden Ebû Ümame Es'ad b. Zürâre'ye dua ediyor?' Her cuma çıktığım gibi bir cuma günü daha babamla çıktım. Cuma ezanını dinlediği zaman yine ona dua ve istiğfar etti. Bunun üzerine dedim ki: 'Ey

bereketi görüyor musunuz? İşte Es'ad b. Zürâre bu idi. Böyle bir gayret ve çaba hiç karşılıksız kalır mıydı?

Yesrib, Medine Olma Yolunda

Es'ad b. Zürâre'nin bu eşsiz çaba ve gayreti ile Yesrib'e ekilen iman tohumları meyve vermeye başlamış, bir yıl sonra yine Akabe'de Efendimiz (sas) ile buluşulmaya gidilince bu sefer 12 kişi gidilmişti. Tabi bunlar sadece seçilen temsilcilerdi; yoksa Müslümanların sayısı kat be kat fazla idi. O görüşme tarihe birinci Akabe biatı olarak yazılacaktı. O biatta da Es'ad kendine yakışan bir tavır ortaya koyacaktı.[62] Biat sonrası zor işlerin adamı Mus'ab b. Umeyr'in Medine'ye gelişi ile işler daha farklı bir noktaya varacak ve artık Yesrib, Medine olma yoluna girecekti. İkinci Akabe biatında Mus'ab b. Umeyr, içlerinde Es'ad'ın da olduğu 73 erkek, 2 kadın; 75 kişi ile Mekke'ye gelecekti. İkinci Akabe biatında, Efendimiz (sas) gelen 75 kişinden 12 kişiyi nakib yani ailelerinin temsilcisi olarak seçecekti. Bu 12 kişinin 9'u Hazrecli, 3'ü Evsli idi.[63] Es'ad b. Zürâre, Beni Neccar'ın nakibi idi; hem de tüm nakiplerin reisi olarak seçilmişti. [64]

Artık Yesrib imana yatak olunca, hicret izni verilmiş, tüm Müslümanlar hicret etmiş, arkasından da Efendimiz (sas) ile Hz. Ebû Bekir hicret edip, Kubâ köyüne Külsüm b. Hidm'in evine gelmişlerdi. Efendimiz (sas) hicret edip gelince, binler sokaklara dökülmüş, talelal bedrularla karşılamışlardı. Efendimiz (sas) o kalabalığın içinde gözü hep birini arıyordu. Kimdi o biri tahmin edebiliyorsunuz değil mi? Evet o aranan kişi, Es'ad b. Zürâre'den başkası değildi. Vefaya vefa lazımdı; o risaletin davasına vefa göstermiş, Yesrib'i Medine kılmıştı; şimdi Efendimiz (sas) ilk gün Yesrib'e ayak basar basmaz onu gözleri ile arıyordu; ama göremiyordu. Külsüm b. Hidm'in evine

---

babacığım! Sana ne oluyor ki her cuma ezanı dinlediğin zaman Ebû Ümame Es'ad b. Zürâre'ye dua ediyorsun?' Dedi ki: "Ey oğulcuğum! Medine'de Hezmün-Nebit'te Benî Beyza semtinde bizi ilk toplayan o oldu. O semte Naki el-Hadimat, denilir. Bize orada ilk Cuma namazını o kıldırdı.' Dedim ki: 'O vakit kaç kişi idiniz?' Dedi ki: Kırk kişi idik." Ebû Dâvûd, *Salât,* 210; İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 95.

[62] İbn Esîr, *el-Kamil,* II 97; İbn Kesîr, *el-Bidâye,* III,152-153.

[63] İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 104-105; İbn Kesîr, *el-Bidâye,* III, 161.

[64] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 675; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 37.

yerleşince dedi ki: "**Ebû Ümame'yi** [65] **göremiyorum; yok mu buralarda?**" Dediler ki: "Ya Resûlullah! O buralara gelemez; Buâs harpleri sırasında buradan birini öldürmüştü; bundan dolayı o ailelerin korkusundan buralara gelemez." [66]

O gece, gecenin ilerleyen saatlerinde bir at sesi duyuldu Külsüm b. Hidm'in evinin önünde; ev sahibi dışarı çıktı kim olduğuna bakmak için; yüzü gözü kapalı biri kapının önüne geldi; başındaki örtüyü çıkarınca onun Es'ad b. Zürâre olduğu anlaşıldı. Vardı hemen Efendimiz'in (sas) huzuruna, sarıldı ve gözyaşları ile ağlamaya başladı. Bugünü de gördüm ya; artık ölsem de gam yemem diyordu. Efendimiz (sas) gözyaşlarını siliyor: "**Neden kendini tehlikeye attın geldin; senin kan davalıların varmış burada!**" diyordu. Es'ad b. Zürâre bir taraftan ağlıyor, bir taraftan da diyordu ki: "Ya Resûlullah! Sen Medine'ye geleceksin, ben seni gelip görmeyeceğim, olur mu böyle şey; vallahi sonunda ölüm olduğunu bilsem yine de gelirdim" diyecekti.[67] Daha sonra Es'ad b. Zürâre'yi, o mahallenin sakini olan Sa'd b. Hayseme himayesine alacak ve kan davalılarının şerrinden koruyacaktı. [68]

Efendimiz (sas) dört gün Kubâ'da kalacak, sonra Es'ad b. Zürâre, Benî Neccar'dan onlarca atlı ile gelecek, Efendimiz'i (sas) alıp kendi mahallelerine doğru götürmek isteyecekti. Efendimiz (sas) o anda Es'ad'a da o andan sonra kendini misafir etmek isteyen herkese de aynı sözleri söyleyecek: "**Devemin önünü açın, onu serbest bırakın, o nereye gideceğini bilir/o memurdur, nereye gideceğini bilir.**"[69]

Kubâ'dan Medine'ye

Kubâ'dan yürünecek, o gün günlerden Cumadır; sabahın erken saatlerinde çıkılmış Kubâ'dan ancak 350 metre yürünebilmiştir. Ensârın sevgisi, ilgisi yürümeye engel olmuştur. Vakit öğle olunca Efendimiz (sas) Salim b.

[65] Ebû Ümame, Es'ad b. Zürâre'nin künyesi idi. Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*,III, 675.
[66] Semhûdî, *Vefaü'l-Vefa*, I, 249-250.
[67] Semhûdî, *Vefaü'l-Vefa*, I, 249-250.
[68] Semhûdî, *Vefaü'l-Vefa*, I, 249-250.
[69] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II,140; İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser*, I,194.

Avf kabilesinin olduğu yere gelince, orada Cuma namazını eda etmiştir. [70] Efendimiz (sas) hutbe vermek için ayağa kalktığında, Es'ad b. Zürâre yine gözyaşları içerisinde, üç yıldır özlemini çektiği güne kavuşmanın sevinci içerisinde gözyaşı dökmektedir.

Cuma namazı kılınacak, yola devam edilecek; Kasvâ, yürüye yürüye Neccaroğulları'nın mahallesine varacak; önce Es'ad'ın himayesinde olan Sehl ve Süheyl isminde iki yetim çocuğa ait tarlanın önüne oturacak, sonra yine Beni Neccar'dan olan Ebû Eyyüp el-Ensârî'nin evinin önüne oturacak; ilk oturulan yere mescid inşa edilecek, diğer yerde de Efendimiz'in (sas) haneleri yapılana kadar, Efendimiz (sas) orada misafir olarak kalacaktı.[71] Olanlardan Es'ad b. Zürâre o kadar sevinç duyuyordu ki çünkü olanlar tam da onun istediği gibi gelişiyordu.

Kasvâ'nın kendilerine ait arsanın önünde çökmesinden sonra o yetim çocuklar, sevinçle Efendimiz'in (sas) huzuruna gelecek: "Ya Resûlullah! Biz o tarlamızı mescid yapılması için vakfediyoruz" diyeceklerdi.[72] Ama Efendimiz (sas) bunu kabul etmeyecek, ancak satın alınarak, bu işin olacağını söyleyecek; o anda asıl kârın nereden geldiğini çok iyi bilen akıllı tüccar Hz. Ebû Bekir bu büyük ticareti kimselere kaptırmadan 10 dinar ödeyerek arsayı satın alacaktı. [73] Daha sonra Es'ad b. Zürâre, tek geçim yerleri orası olan o yetim çocuklara, Beyâdoğulları mahallesinde kendine ait bir tarlayı bedelsiz olarak verecekti.[74] Bu hayrı ile de aslında bir yönü ile Mescid-i Nebevî'nin arsasının hayrına ortak olmış oluyordu. Görüyor musunuz sahâbeyi? Nasıl hayırda yarışıyorlar, nasıl bu konuda hassas davranıyorlar.

Arsa alınınca temeller atılıyor, mescid inşa edilmeye başlanıyor... O günler Efendimiz (sas) Ebû Eyyüp el-Ensârî'nin evinde kalmaya başlıyordu. O günlere ait bir tabloyu Hz. Aişe annemiz rivayet ediyor. Diyor ki: "Kureyşliler sedir[75] üzerinde yatmayı çok severlerdi. Efendimiz (sas), Ebû

[70] Kılınan ilk Cuma namazının ayrıntıları için bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre,* II,146-147; Taberî, *Tarih,* II, 255-256; Beyhakî, *Delâil,* II, 524-525 .

[71] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf,* I, 266-267; Semhûdî, *Vefaü'l-Vefa,* I, 261.

[72] İbn Sa'd, *Tabakât,* I, 227.

[73] İbn Seyyidinnâs, *Uyûnü'l-Eser,* I, 196.

[74] İsbehânî, *Marifetü's-Sahâbe,* I, 263.

[75] Sedir, yerden biraz yüksek, tahtadan yapılmış divanlara (somya) denir.

Eyyüb'ün evine gidince ona sordu: '**Sizin evde bir sedir yok mu? Ben sedir üzerinde yatmayı severim!**' Ebû Eyyüp el-Ensârî mahcup bir eda ile: "Yok, ya Resûlullah" dedi. Bunu Es'âd b. Zürâre duyar; hemen koşar eve, ayakları saçtan, üzeri keten lifle dokunmuş hasırdan bir sediri -ihtimal ki kendi üzerinde yattığı sediri- Efendimiz'e gönderir. Efendimiz (sas) Es'ad'ın bu hediyesini kabul eder.[76] Hz. Aişe diyor ki: "Efendimiz (sas) vefatına kadar benim odamda bu sedirin üzerinde yattı ve yıkanıp kefenlendiği zaman bu sedirin üzerine getirildi. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer de aynı şekilde o sedirin üzerine kondu, öylece defnedildiler. O günden sonra halk ölülerini taşımak için yani musaalla taşı görevi görsün diye o sediri bizden alır götürürlerdi."[77]

Ayrılık Vakti

Mescid-i Nebevî'nin inşasının sonlarına doğru Es'ad b. Zürâre hastalanıyor. Arapların Zebha dedikleri ya da Şevke dedikleri Difteri veya Kızıl hastalığına tutuluyor. O hasta iken Efendimiz (sas) kaç kez onu ziyarete gidiyor, bizzat tedavisi ile ilgileniyor; hatta iki kez o gün hastalığın tedavisi olan ateşle boğazın dağlamasını tavsiye ediyor, ancak bir türlü iyileşmiyordu.[78] Gün geçtikçe Es'ad'ın hastalığı ağırlaşınca Yahudiler bir propaganda başlatıyorlar, diyorlar ki: "Muhammed nasıl bir peygamber ki kendi arkadaşını bile iyileştiremiyor; daha bir hastaya şifa veremeyen nasıl peygamber olur?" Efendimiz (sas) bunu duyunca: "**Allah onları kahretsin. Onlar bilmiyorlar mı ki Şifa veren Allah'tır; Allah şifa vermeyince ben ne yapabilirim ki**" diyor. [79]

Vefatına birkaç gün kala Efendimiz (sas) yine Es'ad'ın yanı başındadır. Onun için hayır dualarında bulunmaktadır. Es'ad b. Zürâre o anda Efendimiz'e (sas) hasretle bakıyor ve diyor ki: "Ya Resûlullah! Diyordum ki eğer sen Medine'ye gelirsen ben sana şöyle hizmet edeceğim, şunu yapacağım, bunu yapacağım; ama bu hastalık beni yatağa düşürdü, sana hiçbir şey yapamadım." Efendimiz (sas) ağladı; Es'ad'ın ellerini tutarak onu teselli etti; yaptığını hem de çok şey yaptığını söyledi. Sonra Es'ad dedi ki: "Ya Resûlullah!

[76] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, I, 525.
[77] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, I, 525.
[78] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 677.
[79] İbn Mace, *Tıb*, 31; Taberî, *Tarih*, II, 257; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II,179.

Allah bilir; ama ben ölüm yolundayım; biliyorsun üç kızım var, üçü de sana emanettir; onlara sen bakarsın."[80] Efendimiz (sas): "Tamam" dedi. Aradan birkaç gün geçmeden Es'ad b. Zürâre, o hayırlı ve Saâdetli insan asıl saâdet yurdu olan ahirete yürüdü. Efendimiz (sas) Es'ad'ın cenazesi ile bizzat ilgilendi. Defnedilmeye sıra gelince, Müslümanlara ait bir mezarlık olmasını istedi. O güne kadar Müslümanlardan vefat eden yoktu. Bundan dolayı Es'ad'ı Araplara ait mezarlığa defnetmek istemedi ve Baki Kabristanlığı böylelikle tahsis edilmiş oldu. Es'ad b. Zürâre bundan da bir hayra öncülük edecek ve o Cennetü'l-Baki'nin ilk sakini olacaktı. [81]

Efendimiz (sas) ondan razı ve memnun olarak, onu Rabbine yolcu edecekti. O az yaşamış; ama çok mühim işlerin altına imza atmıştı. Gül devrini görememişti; Mescid-i Nebevi'nin bir devlete dönüştüğünü görememişti; Bedir'i, Uhud'u, Hendek'i, Hudeybiye'yi, develer üzerinde Medine'ye taşınan ganimetleri, Yahudilerin Medine'den sürülüp çıkartılmalarını, hiçbir şeyi görmedi. Bu dünyadan hiçbir şeyi tatmadı; ama o saâdetli sahâbîydi ya, bütün alacağını ahirete bırakmıştı. Hiçbir şey almadan gitmiş, tüm alacağını öte tarafa bırakmıştı. Allah ondan ebeden razı olsun.

Âdeta Efendimiz'in (sas) Kızları

Efendimiz (sas) kendisine emanet edilen o üç kızı, öz kızlarından ayırmadı. Ne zaman hane-i Saâdet'e dışarıdan hediyeler gelse, Efendimiz (sas) onların paylarını ayırır, hemen onlara gönderirdi. Kızlar büyüyüp evlilik çağlarına gelince, Efendimiz (sas) üçünü de kendi elleri ile evlendirdi. Hem de kimlerle biliyor musunuz?

Büyük kız Habibe'yi meşhur sahâbî Sehl b. Huneyf ile evlendirdi. Allah bu evlilikten onlara bir erkek çocuk ihsan etti. Çocuk Efendimiz'e (sas) getirilince, Efendimiz (sas) onun tahnikini yaptı ve dedi ki: **"Onun adı dedesinin adı, künyesi dedesinin künyesidir."** Yani adı Es'ad, künyesi Ebû Ümame'dir. [82]Vefa, vefa, vefa...

[80] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 678.
[81] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 679; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 37.
[82] İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2464; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 60.

Ortanca kız Füray'a'yı, Nübeyt b. Câbir ile evlendirdi. Kahraman bir sahâbî idi; Uhud'un gazilerindendi. Allah bu evlilikten 4 erkek, bir kız nasip etti. Kızın adı Zeyneb'ti. Zeyneb validemiz kiminle evlendi biliyor musunuz? Enes b. Mâlik ile... [83]

Küçük kızı Kebşe'yi Abdullah b. Ebî Habibe ile evlendirdi. O, Hudeybiye ashâbındandır. Efendimiz'den (sas) birkaç hadis rivayet etmiştir.[84] İşte Efendimiz (sas), Es'ad b. Zürâre 'nin kendisine emanet ettiği kızlarına böyle sahip çıkmıştır.

Es'ad'ın vefatından sonra Neccaroğulları'nın mensupları Efendimiz'in (sas) huzuruna gelip dediler ki: "Ya Resûlullah! Biliyorsun Es'ad bizim nakibimizdi. O şimdi vefat etti, bize yeni bir nakip seçecek misin?" Söze dikkat edin; Es'ad b. Zürâre'nin değerini ifade eden şu söze: **"Es'ad'ın yerine nakibiniz benim; sizler benim dayılarımsınız; bundan sona Neccaroğulları'nın temsilcisi benim"**[85] İşte vefa, işte Es'ad'ın Efendimiz'in (sas) dünyasındaki yeri...

ES'AD B. ZÜRÂRE'NİN HAYATINDAN MESAJLAR

- Hayır yollarında öncü ol ki attığın adımlarla Peygamber'i sevindirebilesin.
- Yapacağın işlerde beklentisiz kal ki tüm ecrini ve mükafatını, ahirette alabilesin.
- Evini, barkını, işini Yesrib olmaktan çıkar ki yaşadığın dünyayı Medine yapabilesin.
- Konuşacağın sözü, ifade edeceğin usûl ve üslubu çok iyi ayarla ki muhataplarının gönüllerini fethedebilesin..
- Peygamberini derin bir sevda ile sev ki O'nu kendine kefil, ailene vekil yapabilecek saâdete erebilesin.

[83] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2593; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 210.
[84] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2617; *İbn Esîr, Usdü'l-Ğâbe*, VII, s. 240.
[85] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 679; *İbn Hacer*, el-*İsâbe*, I, 37.